

gla

slovenske kulturne akcije

L. XI. 4 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 31. 3. 1964

„PREVDARITE KRANJCI, KAKOŠNJA NOŠA BI BILA PRISTOJNA!“

(Po „Novicah“ 1849.)

Etnografi štejejo pet tipov slovenske ljudske noše, pri vsakem pa so ugotovili tudi več različic. Toda kot reprezentativna slovenska narodna noša se je uveljavila gorenjska noša. Skupaj s nošami osrednjeslovenskega tipa (ljubljsko - okoliško, dolensko - notranjsko, osrednještajersko in zahodnoštajersko) zavzema največji del slovenskega ozemlja. Opaziti se da celo, kako so elementi te noše napredovali v ozemlju takozvane „bele noše“. O kranjski noši imamo največ etnografskih in etnografskih uporabnih spisov. V tem dejstvu se že zrkali zgodovina slovenske rasti in narod. Področje gorenjske noše je dalo sorazmerno največ narodno zavednih izobražencev, delavcev za slovenski narodni prerod. Ti so v izročeni kulturni dobrinah (ljudski pesmi, bajani, noši itd.) gledali stvaritve slovenskega narodnega duha. Ko pa so hoteli te vrednote afirmirati kot atribute enotnega naroda, je prevzela opravilo slovenske narodne noše kateksohen — ljudska noša našega osrednjega ozemlja, in sicer v tem najbolj imenitnega, veljavnega in ponosnega dela, gorenjska noša.

Estet taki izbere zgodovine nima kaj oporekati. Že 1780 pravi nemški potopisec B. F. Hermann, ki je poleg slovenskih dežel prepotoval Avstrijo, Italijo, Tirolsko in Salzburško, da se nobena noša v avstrijski monarhiji ne odlikuje tako kakor kranjska. Veliko lepoto ceno so ji vzdajali tujci vsekdar, kadar so imeli priložnost videti prave, pristne noše. Iz novejšega časa je šla v svet ocena, ki jo je tujim časnikarjem izsilila baročna bogatija avb in snežnobela eleganca peč na doslej največjem množičnem zboru slovenskih noš ob kongresu 1935 na Stadionu: govorili so o aristokratičnosti, o kraljevskosti slovenske ženske narodne noše.

(Dalje na 4. str.)

JUBILEJNI DAR

Jubilej obstoja kulturne ustanove ni samo praznik njenih članov — ne zajema samo kulturnih delavcev, ki se ob njenem razmahu morejo veseliti prehajene poti in biti hvaležni, da jim je Bog naklonil toliko sadov ustvarjanja.

Jubilej slovenske kulturne ustanove v emigraciji je praznik vseh Slovencev, ker je potrdilo vere v moč slovenskega duha, potrdilo zvestobe duhovnim tradicijam slovenstva in pogumen pogled v bodočnost, bogastvo slovenskega duha! Tak dogodek je jubilej slovenskega optimizma, ki raste visoko, ker ga prežema neizčrpiliva ljubezen do vsebine slovenstva.

Nismo brez težav pri tem delu in stavlja se nam v opreko nove ovire, ki jih bomo le skupno znali premagati! Dosedanja podpora tolikernih prijateljev nas navdaja z upanjem, da ne bo ostal brez odmeva naš klic na vse naše občestvo: Prispevajte ob desetletnici za naš JUBILEJNI DAR!

Darovali so: č. g. direktor Anton OREHAR, Capital, 2.000.— pesov; g. P. P., Capital, 5.000.— pesov; g. dr. Leopold EILETZ, Capital, 2.000.— pesov; g. Milan MAGISTER, Ramos Mejia, 2.000.— pesov; g. N. N., Slovenska vas, Lanus, 2.000.— pesov; g. Tone ANDREJAK, Haedo, 2.000.— pesov; g. NIKOLAJ JELOČNIK, Ramos Mejia, 2.000.— pesov. — Uprava SKA se vsem najlepše zahvaljuje!

(Dar: za Argentino 2.000.— pesov in za ostale države 20.— dolarjev je možno plačevati tudi v obrokih. — Darovanci bodo prejeli umetniško darilo s posebnim posvetilom.)

SLOVENSKA LITERATURA V HERDERJEVEM LITERARNEM LEKSIKONU

Slovenska književnost je kar dostojno zastopana v leksikonu svetovne književnosti, ki ga izdaja znana katoliška založba Herder v Freiburgu in Breisgau. Delo nosi naslov „Lexikon der Weltliteratur im 20. Jahrhundert“ (1959/60). Veliko reprezentativno delo obsega dva zvezka, ki vsebujeta skoro 2.500 velikih, tako imenovanih leksikonskih stolpcev in navajata 5.000 imen. Okoli sto slik kaže najvažnejše pesnike in pisatelje našega časa. Okoli 2.000 člankov obravnava pisatelje, nacionalne literature in najvažnejše zvrste. Članki o literaturah posameznih dežel so tako imenovani okvirni članki in skrbno pisani pregledi. Ob koncu teh člankov in pregledov so navedeni najvažnejši viri in literatura, ki segajo v najnovejši čas, med njimi tudi revijalne in časopisne ocene. Pri vsakem pisatelju so v splošni oznaki navedena glavna dela, potem pa še posebej v petilu ostala dela in literatura o njem. Okvirni članek o jugoslovanski literaturi, ki obsega skoraj deset stolpcev, je napisal Alois Schmaus. Avtor poudarja, da je o jugoslovanski literaturi kot celoti možno govoriti samo pogojno in je pravilneje govoriti o literaturi jugoslovanskih narodov, to se pravi Slovencev, Hrvatov, Srbov in Makedoncev. Za izhodišče sadbe jemlje dobo ok. 1890, to je začetek realizma, potem pa na kratko razčlenjuje „moderno“ in med Slovenci navaja kot začetnike moderne Cankarja, Župančiča in Ketteja (Murna ne omenja), dediče moderne Finžgarja, Gradnika, Albrehta, Grudna in mlajšo generacijo ekspresionistov Mirana Jarca, Antona Vodnika, Boža Voduška, socialno liriko Toneta Selškarja in Srečka Kosovela. Kot predstavnike novega slovenskega realizma in močne pripovedne talente navaja Bevka, Juša Kozaka, Ingoliča in Miška Kranjca, kot kritike pa Slodnjaka, Vidmarja, Petreta in Ferda Kozaka. Med navedeno literaturo na koncu je tudi Slodnjakova: Geschichte der slowenischen Literatur (1958). — Od Slovencev so kot pisatelji in pesniki

(Dalje na 4. str.)

I Z Š L O :

MEDDOBJE, VIII. šte. 1-2

str. 112

Cena izvodu: 280.— pesov

FRANCE DOLINAR PREJEL NAGRADO
„VSTAJENJE“ 1964.

— Tržaško literarno nagrado VSTAJENJE je za leto 1964 žirija podelila esejistu in publicistu g. Francetu Dolinarju in sicer za razpravi „OČE SLOVENSKE CERKVE“ (Meddobje, VII, štev. 3-4) in FRANC GRIVEC (Meddobje, VIII, štev. 1-2). Nagrada znaša 50.000.— lir. Našemu uglednemu sodelavcu in prijatelju iskreno čestitamo!

— ZA SKLAD SKA so darovali: ME-
CENSKI DAR g. N.N. Capital 6.000.— pe-
sov (šest mesečnih obrokov po 1.000.—); č. g. Fortunat Zorman, ZDA, 3.— dolarje; č. g. Josip Ferkulj, ZDA, 7.— dolarjev; č. g. dr. Milan Kopušar, ZDA, 12.— dolarjev; g. Franc Gorše, ZDA, 12.— dolarjev; g. Ivan Prezelj, ZDA, 3.— dolarje; č. g. Golja Pavel, ZDA, 2.— dolarja. ZA SKLAD GLASA: g. ravn. Ivan Prijatelj, Villa Adelina, 100.— pesov; g. Marijan Sušteršič, Hurlingham, 40.— pesov; č. g. Rudolf Urbič, ZDA, 2.— dolarja; g. ing. Stojan Kertelj, ZDA, 3.— dolarje. — Vsem se najlepše zahvaljujemo!

— Akad. slikar Božidar (Ted) Kramolc je imel prejšnji mesec v Torontu že svojo šesto razstavo olnjih slik. Marca pa je bila razstava njegove grafike (ujedank, linorezov, monotipij in risb) v mestnem muzeju v Manitowoc, kjer je ravnatelj muzeja dr. Rajko Ložar.

— Pod naslovom „Nova pesniška zbirka Slovenske kulturne akcije“: Fran Zoré, DE-
ŽELA, je „Svobodna Slovenija“ z dne 19. marca prinesla kritiko dela, ki jo je napisal td. Ob zaključku pravi: „Takšna je zbirka Dežela, ki ni vsakdanja na knjižnem trgu. Ni novotarska po formi, pa je pesniška do srži, lepa in močna, izraz osebnosti, ki se s to zbirko postavlja ob stran župančiču po pesniški besedi, kakor tudi po tesni naslonitvi na svoj čas... Je v njem tradicija realizma, moderne in ekspresionizma, je Jenko in Stritar, župančič in Majcen, pa je biblija, in kar je glavno: je živo srce, ki poje iz realnih tal domače Panonije, ki jo tudi v emigraciji zre konkretno pred sabo, pa trpi svojo in svojega naroda usodo v času, ki je dan... Ne smatra poezije kot abstrakcijo od človeka, ampak kot tesno realizacijo zemlje in neba. Tako tesno je njegov svet povezan z zemljo, da je beseda na mnogih, premnogh mestih vzeta naravnost iz dialekta, (molitvenik, brlinka krilo, repica, kóla, rajnati, óko, zláto, pódstenek, kľojci, zopet je tako simbolna, da čutiš, kako cvéte, satán, mulj utóriti... itd.), pa je dežela samo pot onstran, da raste vprašanje „O Bog, kaj nam vse pod zemljo spi“; ni samo konkretno kot grob, ampak tudi kot vstajenje, kajti tam je „samo še kopnjenje“... — Kako lepa zbirka za — Veliko noč!“

— Slovenski jezuit č. p. Ivan Žužek S.J. je napisal in izdal pri Papeškem zavodu za vzhodna vprašanja v Rimu obširno, 328 strani obsegajočo knjigo *Kormčaja knjiga*, pisana v angleškem jeziku. Knjiga obravnava poglobljene kodeks ruskega pravoslavnega cerkvene-

POVRAČILO PARTIJE POLJSKI INTELIGENCI
ZA OKTOBER 1956

V poljskem oktobru je tudi mnogo Poljakov zrlo zarjo svobode. Poljska inteligenca, ki je duhovno razgibala poljsko politično levico zoper stalinizem in pogosto tudi dejansko sodelovala v uporih, je upala, da bo z Gomulko zavládala vsaj relativna kulturna svoboda. Toda takoj, ko se je partija postavila na noge, se je začel dramatičen dialog med intelektualci in t. i. ljudsko oblastjo, ki se je v letu 1962 vzvršila do največje napetosti. Na eni strani voditelji komunističnega režima, ki skraj nič ne vedo o novih pojavih v umetnosti in slovstvu, katerim je inteligenca že načelno sumljiva. Na drugi strani kulturni delavci, kateri se niso hoteli odreči svobodi izražanja, ki je bila zanje celo bolj vprašanje oblike kakor pa vsebine. Kolikor bolj je bil režim trden, toliko bolj so se čutili izdane od partije.

Nekateri poglobljivi tvorci oktobrske vstaje so kmalu prišli na indeks. Tako Staszewski, velik prijatelj mnogih pisateljev, ki je odločilno sodeloval pri dvigu Gomulke na oblast. Preklic je zatekel tudi dela pisatelja Adama Wazyka (čeprav je bil pozneje preklican). Nobena revija, nobena založba ni smela izdati spisa, ki bi ga on podpisal. Administrativni ukrepi so zadeli zgolj osebe, ki so se neposredno udeležile dogodkov 1956. Skoraj takoj po vrnitvi na oblast je Gomulka obrnil hrbet ljudem, ki so mu omogočili vnovično zavládo. Izbral si je lažjo pot — pot ugonabljanja umetnosti.

Revije so sicer še naprej izhajale, kakor da se ni nič zgodilo. Toda polagama se je zlo počitvalo. Poljska, ki šteje danes več kot 30 milijonov prebivavcev in veliko univerzitetnih mest, ima štiri kulturne tednike in dve literarni reviji. V deželi, ki je tako ponosna na svoje poetično izročilo, ni nobene poeziji posvečene revije. Pred enim letom je vlada omejila naklado vseh časopisov in jim za tretjino umanjšala površino.

Podobni omejevalni ukrepi so bili usiljeni založbam. Leta 1963 je število izdanih leposlovnih knjig zneslo komaj 370 naslovov, skoraj toliko knjig je izšlo 1913, ko je bilo na Poljskem vsaj petdeset odstotkov nepismenih, ko je dežela bila razdeljena med tri tuje države. Danes je nemogoče v knjigarnah kupiti klasika narodne literature: Mickiewicza, Slowackega, Krasinskega itd.

Okrnjeni so bili krediti tudi za druge kulturne dejavnosti. Proračun za radio in televizijo je bil znižan preteklo leto za 40 %. Ista usoda je zadela subvencije gledališčem. Vlada seveda tudi ne kupuje — edini gospodar — abstraktnih umetnin. Pravi,

— Za proslavo desetletnice obstoja Slovenske kulturne akcije bo zahvalna služba božja v kapeli Slovenske hiše, Ramón Falcón 4158, v nedeljo dne 26. aprila 1964 ob pol 10. uri dopoldne. Člane in prijatelje SKA lepo vabimo!

— Ustanove Gottfried Herder, Freiherr von Stein in Johann Wolfgang von Goethe v Baslu so letos podelile prvič umetnostne nagrade šestim umetnikom Jugoslavije in Poljske. Izmed Jugoslovancev sta dobila nagrado: slovenski komponist Lucijani Marija Škerjanec in beograjski literarni kritik Oto Bihalji-Merin. Vsak nagrajenec je prejel 10.000.— švicarskih frankov (2.500.— dolarjev), poleg tega pa so določili za Poljsko in Jugoslavijo po dve podpori štipendistom za študij na

dunajski univerzi. Štipendija za eno leto znaša 5.000.— frankov.

— Dva ruska znanstvenika, odlikovana z najvišjo sovjetsko nagrado, sta zahtevala cerkveni pokop. Prof. Aleksander Petrov (rojen 1922), izvedenec za ogljenčeve hidrate in tekoča goriva, je napisal knjigo „Kemija pogonskih goriv“ ter je zanj bil odlikovan l. 1953. Že 1947 je dobil Stalinovo nagrado. Pred smrtjo 31. januarja letos je prejel sveto potnico. Verske obrede pri pogrebu so mu sicer dopustili, toda noben zastopnik vlade in akademije ni smel posoditi zadnje poti priznanemu znanstveniku. „Pravda“ ni priobčila nobene osmrtnice zanj, le med vestmi je registrirala njegovo smrt. Naslednji dan je umrl prof. Ivan Popov, priznan zootehnik pri Poljedelski akademiji, ki je l. 1957 za svoje znanstveno delo prejel Leninovo nagrado. Tudi njegov cerkveni pogreb so oblasti bojkotirale.

da varčuje zaradi gospodarske krize; ki se celo vedno bolj ostri, toda kreditov za komunistično propagando ni nič zmanjšala.

Najbolj so udarjeni pesniki. Vštevi klasike izide na Poljskem 70 knjig poezije na leto, toda Zveza poljskih piscev šteje okoli tri sto pesnikov (ki jim je treba prišteti še mlade avtorje). Treba je čakati tudi po pet let, predno pride na svetlo zbirčica verzov.

Tako velika kot indeferenca vlade za kulturo je samo še njena zmerom strožja ideološka togost (če se more sploh še govoriti o ideologiji pri stranki, ki je že dolgo tega ob vso doktrinalno čistost). Pritisk na literaturne ustvarjalce je vedno večji. Terjajo od njih patriotska dela, ki hvalijo deo za „socialistično izgradnjo“, se pravi: slavijo naj zasluge ljudi, ki so se dokopali do oblasti. Partija je spremenila nekatera uredništva in vanje nastavila bolj zanesljive osebe. Med njimi so tudi skrajni desničarji, ki so postali najbolj pokorni partiji. Takim elementom je po trinajsti plenarni seji centralnega komiteja partije, ki je bila posvečena kulturi in ideološkim problemom, prišel v roke najpomembnejši literarni tednik na Poljskem „Kultura“. Seveda so te zamene zagrenile mnogo intelektualcev.

Dobro in slabo vreme v poljskem založništvu dela Helena Zatorska, ki more kot načelnik založniškega oddelka v kulturnem ministertvu zatreti kakršnokoli izdaje. Poljski pisatelji silno zaničljivo sodijo o kompetenci gospe Zatorske, očitajo ji tudi brezpogojno podvrženost eni skupini med voditelji partije. Žal se pisatelj, ki ni dobro zapisan pri gospe načelnici, lahko poslovi od upa, da bo kdaj tiskan.

Partijska regulacija kulturnega življenja je povzročila splošno obubožanje umetnikov in pisateljev. Prenekateri so prisiljeni poiskati si nove poklice. Del poštenih intelektualcev živi na robu družbe. Pojavil se je „prekleti umetnik“ socialistične edicije. V Varšavi je moč srečati brezposelne igravce, slikarje, ki morajo narediti po deset najbolj različnih del na dan, pisatelje, ki po uredniških beračijo za male prispevke. Mnogo jih išče pozabe v pitju.

Poljska je edina socialistična dežela, kjer je gmotni položaj intelektualcev ogrožen. Drugod so prav tako brez svobode, toda materialno jim gre čisto zelo dobro.

Najnovejša poljska izkušnja nazorno potrjuje staro spoznanje, da je komunističnim partijam „liberalizacija“ samo taktična poteza v najhujših zadregah. „Poljski oktober“ je partijski doktrini veljal samo za „okrepljeno antisocialistično dejavnost klerikalnih in revizionističnih elementov“ (gl. novi učbenik „Osnove marksizma-leninizma“). Seveda za takšne elemente ni svobode.

Svobodna kultura in komunistični totalitarizem se izključujeta.

F. D.

ga prava in je izšla v zbirki *Orientalis Christiana* Analecta kot njen 160. zvezek z letnico 1964. Uglednemu prijatelju S.K.A. iskreno čestitamo!

— Pesnik g. Hubert Pribac nam piše iz Avstralije: „... GLAS nisem dobil že par mesecev. Mogoče je ladijska zveza nerodna, kajti dobivam jih v dolgih razmakih. Upam, da bodo kmalu prispeli. Glas mi zares uga-ja... Res je poln vesti, čeprav tako majhen, povrh tega pošten v obveščanju o slovenskih kulturnih novicah... Prilagam Vam naročnino ali za sklad Glasa eno avstralsko funto, ker mi je nerodno, da bi ga dobival zastonj. Lepo Vas pozdravljam, vsem sodelavcem pri SKA želim vse najboljše, predvsem pa zdravja in mnogo kulturnih uspehov.“

— Prof. dr. Bochenski vodi na univerzi v Friburgu (Švica) Institut za probleme Srednje Evrope. Pri založbi D. Reidel Publishing Company v Dodrechtu (Nizozemska), ki ima podružnico v Stuttgartu, je Institut izdal delo Slovenca *Ludvika Vrtačiča*: „Einfuehrung in den jugoslawischen Marxismus-Leninismus (Organisation / Bibliographie)“. (Cena 29.50 DM). Založba navaja, da je delo izšlo po naročilu Instituta, vendar ni popolna monografija, ampak šele uvod. Zajema v glavnem bibliografijo jugoslovanskih filozofskih spisov od leta 1945 naprej in podaja sliko organizacijskega okvira predmeta literature. To je prvi poskus na polju, ki je bilo dosedaj popolnoma neraziskano. Avtor pripravlja namreč še obsežno delo o jugoslovanski filozofiji in bo izšlo v zbirki *Sovietica*. Knjiga nosi letnico 1963 in obsega X + 208 str.

— „O živi dediščini cirilometodijski“, slavnostni govor na slovaški proslavi, je izdal posebej prof. dr. S. Mečiar, ki se je z njim udeležil centralne proslave svetih bratov v Rimu. V njem dokazuje, da je borba za slovanski jezik v cerkvi še vedno živa dediščina na Slovaškem od časov svetih bratov pa vse do zdaj... in da so sledili cirilometodijski ideji vsi tisti slovaški kulturni delavci, naj bodo katoličani ali protestanti, ki so gojili slovaško besedo, narodnost in krščanskega duha.

— *Goerres Gesellschaft*, osrednja znanstvena družba nemškega katolicizma, je svoj študijski občni zbor od 5. do 9. oktobra sklicala v Tridentu ob 400-letnici sklepa tridentinskega koncila. Saj je „Concilium Tridentinum“ največje izdanje virov, ki jo je družba začela izdajati že pred dvema generacijama in je sedaj narasla na dvanajst zvezkov v kvartu, štirje še niso izšli. V središču shoda je naravno stalo predavanje prof. H. Jedina, najnovejšega pisca koncilne zgodovine „Tridentinski koncil“ v gledanju dvanajstega stoletja.

— Med dobitki 13. Misijonske tombole, ki je bila v nedeljo 12. januarja, so bile tudi knjige slovenskih založb v Buenos Airesu. Med dobitniki, ki so mogli izbirati med dobitki, so bili tudi trije mladi obiskovalci slovenskih šolskih tečajev, oz. njih absolventi. Vsi trije so se odločili za slovenske knjige. Veseli smo, da je med mladino, ki bi mogla izbrati tudi kaj drugega, toliko ljubiteljev naše tiskane besede.

DARUJTE ZA SKLAD SKA

NAROČNINA ZA NOVI LETNIK PUBLIKACIJ SKA

ARGENTINA: broš. 1.400.—, vez. 1.500.— pesov; JUŽNA AMERIKA: broš. 1.600.—, vez. 1.700.— pesov; ITALIJA: broš. 8.500.—, vez. 9.500.— lit.; FRANCIJA: broš. 65.—, vez. 75.— NF.; NEMČIJA: broš. 55.—, vez. 65.— DMK; AVSTRIJA: broš. 360.—, vez. 400.— šilingov; ZDA, ANGLIJA, AVSTRALIJA in ostale države: broš. 16.—, vez. 17.— dolarjev.

— Rolf Hochhuth, pisec tako osporljive drame „Namestnik“, je v intervjuju za radio Glas Izraela pokazal, da mu ne gre za zgodovinsko oceno Pija XII, ko je napadel nastop Pavla VI za pravo zgodovinsko podobo njegovega prednika. Izjavil je intervjuju: „Pavel VI ne bi smel vzeti v obrambo Pija XII v svoji izjavi, ki jo je izrekel pred Mendelbaumovimi vrati v Jeruzalemu. Ra- zumem njegova čustva za moža, ki je bil njegov gospodar, toda objektivni biti ne more. Bil je desna roka papeža Pija XII v tistih tragičnih letih, on sam se je pogajal z nemškimi državnimi tajnikom Weizsaeckerjem.“

Misli na Ernesta V. Weizsaeckerja, ki je bil od 1943 nemški ambasador v Vatikanu. Z mnogimi pričami (Halifax, Attolico, O. J. Burekhardt) je W. mogel dokazati, da je ostal v službi pod nacističnim režimom, ker je hotel doseči mir brez Hitlerja. Hoch-

huthu očitno manjkajo najbolj temeljni pojmi za kritiko pričevanj.

— Tržaški „Novi list“ objavlja serijo člankov pod naslovom: Virgiliju ščeku v spomin. Članke piše dr. Engelbert Besednjak, lastnik lista. Rado Bednaržik je v istem listu zaključil povest „Reportaža o Elvini“. Isti list je v novoletni številki na naslovni strani vidno prinesel izvlečke iz Titove novoletne poslanice.

(Dalje s 1. str.)

posebej obdelani Bevk France (St. Hafner), Bor Matej (Fr. Petrè), Cankar Ivan (Petrè). Finžgar (avtor je označen z zvezdico, kar pomeni, da je članek napisal eden izmed urednikov), Gradnik (Petrè) Prežihov Voranc (Petrè) in Župančič Oton (Petrè). V primerjavi s hrvaško in srbsko smo Slovenci šibko zastopani in ni imen Ivana Preglja, obeh Kozakov in zlasti Stanke Majcena. Po navedbah okvirnih podatkov je videti, da izvirajo iz peresa srbskih piscev (za Cankarjeva Zbrana dela navaja: Sabrana dela). Med Bevkovi deli ni Kaplana Čedermaca; če je Bor naveden med pesniki, pa manjkajo imena drugih, ki spadajo mnogo bolj v svetovni okvir (Srečko Kosovel, Miran Jarc, France Balantič). O Mešku piše St. Hafner, profesor slavistike na dunajski univerzi (verjetno je bil tudi on glavni svetovalec za slovenske avtorje), in mu daje kratko oznako samo v enem stavku. Nerazumljivo je tudi, zakaj je uredništvo tako odlične katoliške založbe pozvalo za obdelavo večine slovenskih avtorjev prav dr. Fr. Petrèta, ki je bil v letih 1935 kandidat za člana masonske lože in je pozneje prešel med vidne partijske komunistične ideologe v tolmačenju slovenske literature. Gotovo je Fr. Petrè s svojim nepopolnim izborom in s pristranstvom storil slabo uslugo slovenski književnosti, še slabšo pa Herderjevi založbi, ki je znana, da izdaja prav na polju leksikonov res najboljša dela. Leta 1934 je npr. pri Herderju izšel pregled katoliških del o sodobni katoliški književnosti: „Katholische Leistung in der Weltliteratur der Gegenwart“, za katerega je tedaj napisal pregled sodobne katoliške književnosti pri Slovencih dr. Jože Pogačnik, sedanjí ljubljanski nadškof. Zelo nam mora biti žal, da založba za obdelavo poglavij iz slovenske sodobne književnosti ni mogla izbrati slovenskega literarnega zgodovinarja iz vrst slovenske emigracije, saj bi ga mogla najti in ima gotovo večjo kvalifikacijo, kakor pa — dr. Fr. Petrè. Seveda se dr. Petrè ni smel dotakniti piscev in del slovenskih književnikov v emigraciji. Če se je „bal“, je to njegova stvar; ni pa „fair“ proti tako ugledni založbi, kakor je Herder, ki bo, upamo, to pomanjkljivost ob prvi priliki popravil!

— Prof. dr. Lojze Šuštar, ki od jeseni 1963 predava moralno teologijo v Churu, ima tudi tečaj moralke za laike v Baselu in Zuerichu.

— Letos je šestdesetletnik tudi prof. Josef Pieper (rojen 4. maja 1904). Za to priložnost bo v zbirki izbranih enkratnih posebnih izdaj „Die Buecher der Neunzehn“ izšel zvezek njegovih traktatov o naravnih krepostih. Na Japonskem, kjer je 1963 predaval, pripravljajo prevod njegovih del.

— Dne 5. marca je prof. Karl Rahner S. J., eden najbolj vidnih in vplivnih sodobnih katoliških teologov, praznoval svoj šestdeseti rojstni dan. Založba Herder mu je izdala slavnostni zbornik „Gott in Welt“ v dveh zajetnih zvezkih. Izmed slovenskih teologov mu je čestital prof. K. Vladimir Truhlar. Slovenskega rodu je tudi dr. Miran Vodopivec, Rahnerjev učenec in izvedenec za mejna vprašanja med teologijo in medicino.

Prof. Rahnerja je muenchenska univerza poklicala na katedro za nauk o katoliškem svetovnem nazoru, ki jo je doslej imel Romano Guardini. Kot znano je prof. Karl Rahner sourednik novega teološkega leksikona založbe Herder in znanstvene vrste „Questiones disputatae“.

— Protiversko gonjo so v Rusiji poživili. Oblasti so sklenile vpreči tudi pisatelje. Povabili so jih v osrednji pisateljski dom na posebno konferenco, kjer so obravnavali naslednji poglavitni točki: 1. Zakaj je pogosto antireligiozna propaganda brez vsakega vpliva? 2. Kako jo reorganizirati, da bo bolj uspešna? — Nek profesor in nek časnikar sta razlagala zadnje metode v prozelitizmu ruske pravoslavne cerkve. Končno je več piscev prosilo za besedo. Obsojali so pomanjkljivost ateistične propagande in poudarjali „možnosti, ki se nudijo književnikom, da izpolnijo važno vlogo v vzgajanju ljudstva za ateizem“.

(Dalje s 1. str.)

Žene in dekleta so dalj vztrajale pri izročni ljudski noši. Ko je ta postala oblačilo ob slovesnih priložnostih, so jo hranile kot družinsko dragotino. Zato je podoba ženske narodne noše neprimerno bolj ohranjena, kakor moške.

Razpadanje izročene moške narodne noše se nadaljuje tudi med zdomci. Objavljeno slikovno gradivo iz najnovejšega časa kaže, da so sicer ženske noše v glavnem pravilne, toda med moškimi se nahajajo primeri, ki so naravnost porog pravi narodni noši. Našarek iz kratkih mehdevrhih tirolskih jerharic, belih gat, jahalnih škornjev, žametastega telovnika in pisane rute je žalitev narodne noše. Posebno, če tista famozna razstava platna okoli kolien zaobseže kar polovico stegna.

Goldensteinovi akvareli iz tridesetih let 19. stoletja, narejeni na željo Korytky, namenjeni za objavo v Korytkovi slovanski enciklopediji, kažejo pri kranjski noši *le ozke hlače, ki segajo malo pod koleno, kjer se privezujejo*. (Gl. reprodukcije za Bohinj, Smlednik, Ljubljansko okolico v Ložarjevem „Narodopisju Slovencev“ II, kjer je objavljena tudi novejša fotografija za Duplje. Goldensteinove akvarele je v barvah izdal Blaznik 1863, kar Ložar II. ne omenja). Nošnja teh ozkih hlač je za kranjske noše tako značilna, da je mogel Vraz, ko je šafariku poročal o prebivavcih celjskega okraja, zapisati: „Kranjce imenujejo vse, ki nosijo tesno prilegajoče se hlače.“ Rer so se v največjem času pojavljale hlače malo nad kolonom, toda to je že dekadencia nekdanje stilne enotnosti.

Škornji, kakor jih kažejo najnovejši viri (Valvasor II, III) so narejeni z visoko golenico, ki se zavihava pod kolonom. Važno pa je vedeti, da so zavihavali *golenice* (lece, zavihe, vihalo, škornjice, štebale) niže ali više pod kolonom ob delavnikih, za praznike pa so jih potegovali *nad koleno*. Edino ta nošnja je mogoča za slovesno narodno nošo. Torej se ne sme na praznični slovenski moški narodni noši bliskati belina kakih gat okoli kolien.

Tudi moška slovenska narodna noša je aristokratsko oblačilo, toda le, če je pravilna, če je v skladu z izročilom.

Prizadevanje, uvesti v zdomstvu nošo kot slovesno oblačilo slovenskega človeka ob verskih in narodnih praznikih, je zelo pomembno ne samo v narodno-ujelavitvenem, ampak tudi narodno-vzgojnem namenu. Toda i Slovenci bodo svojo narodno nošo ljubili, i tujci jo bodo občudovali le, če bo lepa. In lepa naša noša v izročeni podobi je.

(Treba bi bilo tudi upoštevati belo, severno in zapadno ljudsko nošo; belokranjska, ziljska, tržaško-okoliščanska je zelo estetsko enoten krojni tip.)

F. D.